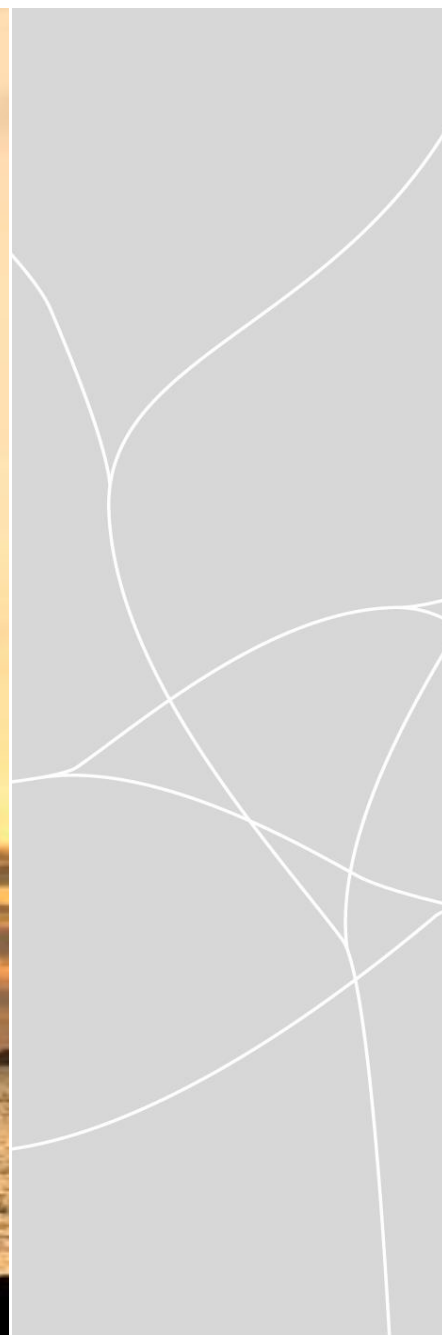

Slutrapport Sociala investeringsfonden – Hela Familjen

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

Upprättad
Datum: 2018-05-04
Version: 1.0
Ansvarig: Paul Noble
Förvaltning: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen
Enhet: Socialtjänsten Öster

Innehållsförteckning

Slutrapport Sociala investeringsfonden – Hela Familjen	1
Bakgrund	3
Hela Familjens uppbyggnad	4
Enhet Ekonomiskt bistånd.....	4
Enheten Barn- och familj, Öppenvård	5
Specialpedagog, Grundskoleförvaltning.....	6
Fritidsledaren, Avdelning för Områdesutveckling	7
Uppföljningen av den ekonomiska kalkylen	9
Sammanfattning av kortsiktiga kostnadsminskningar inom projektet Hela Familjen	9
Förklaring av kostnadsminskningar.....	10
Enhet Ekonomiskt bistånd	10
Enhet Barn- och familj, Öppenvården.....	11
Sammanfattning av långsiktiga kostnadsbesparingar inom projekt Hela Familjen	13
Specialpedagog, Grundskoleförvaltning	14
Vinsterna med Familjeklass.....	14
Exempel från verksamheten	15
Fritidsledaren, Avdelning för Områdesutveckling	16
Analys, erfarenheter och lärdomar att ta med i framtida arbeten / samarbeten	18
Färre ärenden och ett fördjupat fokus på vuxna med långvarigt försörjningsstöd ger resultat.....	18
Strukturerat samarbete i komplexa ärenden kan leda till snabbare resultat och bättre förutsättningar för barn framöver	18
Återbetalning	19

Bakgrund

Stadsdelsfullmäktige Husie sökte och beviljades 2013 medel till ”Barnfamiljer på Almgården” genom Sociala investeringsfonden. Bakgrunden till ansökan var att Almgården skiljde sig negativt i flera socioekonomiska avseenden jämfört med övriga Malmö, bland annat vad gäller arbetslöshet, försörjningsstöd samt anmälningar till socialtjänsten avseende barn som far illa.

Projektet syftade till att förbättra uppväxtvillkoren för barn i Almgården genom ökat stöd till föräldrar att komma i sysselsättning samt genom stärkt tvärsektoriellt samarbete mellan Individ- och familjeomsorg (IoF), skola och fritid. Individ- och familjeomsorgen erhöll medel motsvarande en socialsekreterartjänst på enheten för ekonomiskt bistånd och två socialsekreterartjänster inom öppenvårdsenheten. Avdelningen för områdesutveckling erhöll medel till en fritidsledartjänst och skolan erhöll medel motsvarande en pedagogtjänst. Projektet kallas i korthet för ”Hela familjen” vilket också är namnet som används i nedanstående rapporten.

Vid tidpunkten för ansökan i juli 2012 bodde 35 familjer som uppbar försörjningsstöd på Almgården, 28 omfattades av projektet. I enlighet med ansökan var de förväntade effekterna av insatsen:

- *Stabila föräldrar med en bra balans mellan gränssättning, kärlek och värme och med en låg nivå av konflikter i familjen*
- *En hemmiljö där barnen får uppmärksamhet för positiva handlingar samt har stödande och engagerade vuxna i sin närmiljö*
- *Förbättrad ekonomi där familjer försörjer sig via arbete eller studier.*
- *En hög närvaro i skolan med förstärkt uppmärksamhet från pedagoger och föräldrar som aktivt stödjer och är engagerade i barnens skolgång*
- *En meningsfull fritid för barnen, med föräldrar som engagerar sig i barnens fritid*

Projektet vände sig till familjer med långvarigt försörjningsstöd vilket innebär att familjerna uppburit bistånd i minst 36 månader. Vid projektets början i juli 2013 fanns, i de 28 aktuella familjerna, sammanlagt 55 barn varav 35 barn var i skolåldern och resten i förskoleåldern. 18 av de 55 barnen kom från tre familjer med 5-7 barn vardera. Den övervägande delen av hushållen bestod av ensamstående kvinnor med barn. Av de 28 hushållen var 11 aktuella för stöd inom Individ- och familjeomsorgens öppenvårdsverksamhet.

Med anledning av omorganisationen 2013 och bildandet av stadsområdesnämnder lämnade många av de som ursprungligen ansvarade för projektet sina uppdrag för andra tjänster och projektet övertogs av IoF-chefen från tidigare Stadsdelen Rosengård, som numera ingick i Stadsområdet Öster. Högskolan, där merparten av barnen från Almgården gick, gick över till Grundskoleförvaltningen efter omorganiseringen.

För att anpassa projektet efter införandet av stadsområde Öster skickades den 2014-03-31 en reviderad projektplan av projektet till Vårdsavdelningen på Stadskontoret där projektet utökades till att även omfatta barnfamiljer med behov av långvarigt försörjningsstöd på Herrgården. Projektet döptes om till

Hela Familjen Öster. Antalet socialsekreterare från Enhet ekonomiskt bistånd utökades till 3 socialsekreterare. Utökningen finansierades dock inte av medel från Sociala investeringsfonden, utan av stimulansmedel från Urban utveckling, och tjänsterna hade fokus Herrgården.

Under projektets gång bedömde verksamheten att det var nödvändigt att dela in målgruppen i två spår:

- **Spår 1** Barnfamiljer som är i behov av insatser från Individ- och familjeomsorgen enbart via Enhet ekonomiskt bistånd.
- **Spår 2** Barnfamiljer som är i behov av stöd och insatser från samtliga samarbetspartners inom projektet.

Uppdelningen i två spår skulle möjliggöra att besparingar gällande utbetalning av försörjningsstöd skulle kunna realiserars i spår 1. I spår två var möjliga besparingar av mer långsiktig karaktär.

Dåvarande stadsområde Innerstaden har också arbetat med ett Hela Familjen-projekt som avslutades 2015. Utifrån erfarenheter från Innerstadens projekt och från arbetet i spår 1 i Hela Familjen Öster bestämdes det under 2016 att söka EU-medel för ett stadsövergripande projekt Hela Familjen 2.0. Projektet drog igång 2016-10-01 och även om en redovisning av resultaten för Hela Familjen 2.0 faller utanför ramarna för denna rapport, skall det noteras att många av familjerna som omfattades av spår 1 överfördes till det nya projektet.

I samband med att Hela Familjen 2.0 drog igång, begränsades enhet Ekonomiskt bistånds arbete i det ursprungliga Hela Familjen Öster till att omfatta endast med familjer som befann sig i spår 2.

Maj 2017 skedde en omorganisering i Malmö stad. Stadsområdena där avdelningen för Områdesutveckling ingick upphörde och tillhörande tjänster fördelades mellan Fritidsförvaltningen och den nybildade Arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Den tjänst som arbetade med uppdrag fritid i projektet kunde dock fortsätta med sitt uppdrag fram tills projektets slut.

Vid slutet av 2017 avslutades projektet formellt.

Hela Familjens uppbyggnad

Enhet Ekonomiskt bistånd

I den ursprungliga projektansökan skulle enhet ekonomiskt bistånd arbeta mot:

- *Förbättrad ekonomi där familjer försörjer sig via arbete eller studier.*

Enheten yrkade medel för en socialsekreterartjänst. Tjänsten handlade ett lägre ärendetal än andra tjänster, vilket gav möjlighet till mer tid för varje familj. På så sätt uppnåddes större kunskap om familjerna. Planeringen för varje individ kunde anpassas efter individuella förutsättningar och målsättningar.

Under 2014 ökade antalet tjänster tack vare stimulansmedel från Urban

utveckling till 3 stycken och upptagningsområdet utökades för att inkludera Herrgården. Arbetet i spår 1 syftade till att förflytta familjerna till arbete eller studier. Arbetet i spår 2 syftade till att nå bättre levnadsvillkor på ett bredare plan, och till att på så sätt förflytta familjerna närmare arbetsmarknaden.

Enheten Barn- och familj, Öppenvård

I den ursprungliga projektansökan skulle enheten barn- och familj, Öppenvården arbeta mot:

- *Stabila föräldrar med en bra balans mellan gränssättning, kärlek och värme och med en låg nivå av konflikter i familjen*
- *En hemmiljö där barnen får uppmärksamhet för positiva handlingar samt har stödjande och engagerade vuxna i sin närmiljö*

Utifrån detta kan Öppenvårdens insatser betraktas som både kortsiktiga och långsiktiga i sin karaktär. Dels skulle familjernas nuvarande situation stabiliseras och dels skulle barnets långsiktiga uppväxtvillkor säkras. Barn- och familj, Öppenvård yrkade medel för två tjänster. Tjänsterna har fokuserat på komplexa ärenden med multi-problematik som befinner sig i spår 2. Ärendena har omfattat barnfamiljer från både Almgården och Herrgården. Barn- och familj, Öppenvård upplever att en av fördelarna med Hela Familjen har varit närmare samarbete med skolan och med olika fritidsinsatser, vilket möjliggjort att behandlingen har kunnat fokusera på flera mål samtidigt och har kunnat framskrida snabbare. Ett exempel av ett sådant ärende finns i följande fallbeskrivning:

Familj med mamma, pappa och två barn 4 och 6 år. Familjen aktualiserades efter en anmälan från skolan maa att det äldsta barnet hade utåtagerande beteende.

Kontakt inleddes och det konstaterades snabbt att det äldsta barnet hade hög frånvaro från skolan. När hen var i skolan upplevdes hen som mycket aggressiv och utagerande. Skolan hade svårt att samarbeta med föräldrarna som upplevdes sakna insikt och som skyllde hela problematiken på skolan. Det yngsta barnet hade ingen förskola och båda föräldrarna saknade sysselsättning.

Arbetet inleddes med att föräldrarna motiverades till att låta det äldre barnet genomgå en BUP-utredning. Samtidigt inleddes en process med skolbyte till en kommunal skola så att barnet skulle få tillgång till resurskola om detta skulle visa sig vara nödvändigt. Föräldrarnas svårigheter kartlades vilket ledde fram till att de erbjöds och tackade ja till en Marte Meo-behandling som genomfördes med gott resultat. Barnet utreddes på BUP och fick så småningom en ADHD-diagnos. Barnet erbjöds genom projektet plats i Familjeklass där föräldrarna gjordes delaktiga i barnets skolsituation och fick nya insikter i vilket stöd som behövdes. Barnet kunde så småningom gå i vanlig klass med stöd av assistent och medicinering mot ADHD. Barnet fick även plats i simskola genom projektets fritidsresurs. En annan del av arbetet inriktades mot det yngre barnet och att motivera föräldrarna till en plats i förskola. Barnet var då 5 år och hade aldrig gått i förskola. När barnet började visade det sig snabbt att barnet hade stora behov av stöd och eftersom det nu fanns en allians med familjen gick det lätt att motivera till att gå vidare med en BUP-utredning även i det fallet.

Samtidigt inleddes en process mot att mamman skulle komma ut i sysselsättning. Mamman hade varit hemma med barnen under lång tid och föräldrarna hade inledningsvis stort

motstånd mot detta. Så småningom bestämde hon sig dock för att prova och upplevde det som mycket positivt.

Föräldrarna hade nu insett värdet och behovet av att ha fungerande relationer med både skola och förskola och situationen var mer hanterlig. Dessutom hade de fått förklaringar på en del av barnens svårigheter och verktyg att bemöta dem. Kontakten kunde glesas ut och familjen blev mer självgående och kunde så småningom klara sig utan stöd från socialtjänsten. Biståndet kunde därför avslutas.

Framgångsfaktorer i det här fallet var tät samverkan mellan skola, fritid, familjebehandling och ekonomi. De svårigheter föräldrarna hade med att söka och ta emot hjälp för att bättre kunna bemöta sina barn utifrån deras särskilda behov tog sig uttryck i barnens agerande i skola och förskola och därför var det avgörande för utfallet av insatsen att kunna arbeta på flera olika arenor samtidigt.

Specialpedagog, Grundskoleförvaltning

Grundskoleförvaltning har yrkat medel för en specialpedagogtjänst som utifrån den ursprungliga ansökan skulle arbeta mot:

- *En hög närvaro i skolan med förstärkt uppmärksamhet från pedagoger och föräldrar som aktivt stödjer och är engagerade i barnens skolgång*

Specialpedagogtjänsten var kopplad till *Familjeklassen* och var samtidigt tillgänglig för att stödja barnen under deras ordinarie skolgång samt i skolans kontakt med föräldrarna.

Familjeklassen är ett arbetssätt som funnits på Höjaskolan sedan 2008. Familjeklass bygger på Marlborough-modellen som har sitt ursprung i London och bygger på att man tar stöd av föräldrar i socialiseringsarbetet med barnet och tillsammans tar sig an ett förändringsarbete av de problem som barnet kan tänkas ha i skolan. Genom att göra föräldrar delaktiga i processen så anser man ha en bättre grund för att denna förändringsprocess ska lyckas och kvarstå efter att familjen avslutat sitt deltagande på *Familjeklassen*.

På Höjaskolan var syftet med *Familjeklassen* att kunna ge elever en möjlighet att lyckas bättre i skolsammanhang genom ett tätare samarbete mellan hem och skola. Tillsammans med sin förälder får eleven hjälp med att lära sig att ta ansvar över sitt eget beteende och att förändra denna i enlighet med de för eleven uppsatta målen. Dessa mål var anpassade utifrån varje elevs behov och ålder och synliggjorde på ett konkret sätt för eleven såväl som för föräldern hur processen fortgick under de veckor eleven var aktuell på *Familjeklassen*.

Grundtanken är att föräldrar är experter på sina barn och *Familjeklassledarens* roll är att stötta föräldrar att hjälpa sitt barn med de olika skoluppgifterna men mer viktigt med de olika utsatta målen som eleven fått. Dessa mål bedöms dagligen utifrån ett schema som ska vara till stöd för eleven genom att denne bedöms på en fyrgradig skala hur den klarat av målen under varje lektion. Bedömningarna görs av elevens lärare och förälder för att sedan samlas in och utvärderas av familjeklasspersonalen.

På Højaskolan erbjöds Familjeklass till föräldrar som hade barn i årskurserna 1 till och med 6. Detta gjordes utifrån tanken att metoden skall vara en preventiv insats där man arbetar med att förebygga de problem som uppstår i skolan men även i hemmet så tidigt som möjligt då det fortfarande är i ett mer hanterbart stadié. Deltagarna i Familjeklass var familjer som sedan tidigare varit aktuella hos skolans Elevhälsoteam eller föräldrar som själva ansökt om att delta.

Metodens struktur bygger på att familjerna deltar på Familjeklassen en halvdag i veckan under 12 veckor. Intagningar skedde fortlöpande och innebar att man inte behövde vänta tills man hade en ”färdig” grupp utan kunde arbeta kontinuerligt från terminens början till slut. Varje träff följde samma mönster för alla deltagare kring moment och schema för att underlätta socialisering och gruppsammansättning. Detta underlättade även för personalen som enkelt kunde fokusera på olika delar i familjernas/barnens problematik utifrån respektive profession och kompetens. På samma sätt var det viktigt att strukturen var densamma för alla utifrån introduktion, avslutning och pågående evaluering, för att påvisa att samma gäller för alla men även för att under hela processen se över barnens, föräldrarnas och skolans olika synpunkter och processer.

Utöver Familjeklassen arbetade skolans specialpedagog också med:

- Eleverna i klassrummet
- Läxhjälp
- Personligt stöd till eleverna genom samtal
- Föräldrakontakter/möten
- Gemensamma hembesök i samarbete med Fritid
- Samarbete med skolläda och elevhälsövård

Fritidsledaren, Avdelning för Områdesutveckling

Avdelning för Områdesutveckling yrkade medel för en fritidsledartjänst som utifrån den ursprungliga ansökan skulle arbeta mot:

- *En meningsfull fritid för barnen, med föräldrar som engagerar sig i barnens fritid*

Barnens tillgång till och möjlighet att delta i organiserade fritidsaktiviteter utgör en viktig skyddsfaktor under barns uppväxt. Tillgång till organiserad fritidsverksamhet är också en viktig stabiliseringsfaktor för barnet när familjen är under utredning eller genomgår behandling, då familjesituationen ofta kännetecknas av oro och förändring.

Fritidsresursen arbetade aktivt tillsammans med skolans pedagog under skoltid och i Familjeklassen för att bygga bärande relationer till både barnen och föräldrar. Efter skoltid har fritidsledaren kunnat hämta barnet i hemmet för att tag med hen till den lokala fritidsgården eller till organiserade fritids- och motionsaktiviteter som barnet har uttryckt intresse för. Detta har omfattat aktiviteter såsom t ex fotboll, dans, simning, parkour, klättring, matlagning och

musik. I samband med fritidsaktiviteterna har barnet också fått social färdighetsträning som förstärkt det arbetet som gjorts i *Familjeklassen*.

Uppföljningen av den ekonomiska kalkylen

I uppföljningen av den ekonomiska kalkylen är det viktigt att särskilja mellan en beräkning av effekter och kostnadsminskningar på kort sikt och de mer långsiktiga kostnader som utanförskap innebär för kommunen och andra aktörer. Arbetet med familjerna inom Enhet Ekonomiskt Bistånd och Barn- och familj, Öppenvård visar både kortsiktiga kostnadsminskningar och effekter av mer långvarig karaktär. Arbetet inom Grundskolan och Fritid minskar risken för barn att hamna i utanförskap framöver och är således av mer långsiktig karaktär.

Investeringskostnaden för Hela Familjen Öster uppgick till 8 694 786 kronor, där lönekostnader står för merparten av kostnaderna. Kostnaden avser hela projektperioden 2014-2017.

	2 soc sekr	1 soc sekr	1 lärare	1 fritidsass	Totalt 5 tjänster
År	Öppenvård	Försörjningsstöd	Grundskoleförvaltning	Fritid och förebyggande	Summa
2017	1 050 679	515 248	668 242	477 981	2 712 150
2016	935 470	407 716	568 977	412 979	2 325 141
2015	767 879	352 503	569 498	371 977	2 061 857
2014	486 195	434 409	575 091	99 944	1 595 638
Summa	3 240 223	1 709 876	2 381 808	1 362 881	8 694 786

Sammanfattning av kortsiktiga kostnadsminskningar inom projektet Hela Familjen

Summan av kostnadsminskningar inom Enhet Ekonomiskt bistånd i form av sänkt försörjningsstöd = **4 104 000 kronor**

Summan av kostnadsminskningar inom Enhet Barn- och familj, Öppenvård där kostnaden för intensiv behandling jämförs med kostnader för ordinarie behandling

= **774 080 kronor.**

Summan av kostnadsminskningar inom Enhet Barn- och familj, Öppenvård med anledning av förhindrade placeringar av ett 10-tal barn

= **4 200 000 kronor.**

Total kostnadsminskning för projektet = 9 078 080 kronor

Förklaring av kostnadsminskningar

Enhet Ekonomiskt bistånd

I linje med Innerstadens redovisning av Hela Familjen Innerstaden¹ beräknas kostnaden för försörjningsstöd för en barnfamilj till i snitt 9 000 kronor per månad, alltså totalt 108 000 kronor på ett år. Alla familjer som ingick i projektet har haft ett långvarigt försörjningsstöd vilket innebär att familjen uppburit bistånd i minst 36 månader. Vid långvarigt ekonomiskt bistånd ökar risken för utanförskap samtidigt som möjligheten till fast förankring på arbetsmarknaden minskar allt eftersom tiden går.

Av de familjer som ingick i projektet blev 21 familjer bekräftat självförsörjande genom arbete. Totalt 41 familjer slutade ansöka om försörjningsstöd i Malmö Stad. Beroende på när under projekttiden familjen blev självförsörjande kan det uppstå en kostnadsminskning som gäller över flera år. Dvs. om en familj blev självförsörjande redan under 2014, men annars hade fått bistånd under hela projekttiden, uppnås en kostnadsminskning motsvarande 108 000 kronor för 2015, 2016 & 2017, dvs. 324 000 kronor. Underlaget från Enhet Ekonomiskt bistånd anger endast totalt antal barnfamiljer som blev självförsörjande, men inte vid vilken tidpunkt i projektet. Kostnadsminskningen räknas därför endast ett år/familj, men kan i själva verket vara betydligt högre. Det som också behöver tas med i resultatredovisningen är att en del hushåll kanske hade blivit självförsörjande även utan Hela Familjen. Om man räknar samma proportioner som i Innerstaden så skulle man kunna räkna på att tre hushåll hade blivit självförsörjande ändå.

Avslutsorsaker som uppnår en kostnadsminskning för kommunen

21 hushåll blev självförsörjande
10 hushåll slutade söka försörjningsstöd
6 hushåll påbörjade studier
3 hushåll fick annan ersättning från Försäkringskassan
1 hushåll flyttade till en annan kommun

Minus 3 hushåll som blivit självförsörjande på egen hand under projekttiden.

Totalt 38 hushåll

38 hushåll x 108 000 kronor = 4 104 000 kronor

Utöver kostnadsminskningar i form av att familjerna inte längre söker försörjningsstöd, har socialsekreterarna också uppmärksammat fördelarna med att arbeta inom projektet med ett mindre antal ärende och därmed få bättre möjlighet att möta familjemedlemmarnas individuella behov. Detta ska ses i kontexten att Hela Familjen också varit en möjlighet att prova ett nytt arbetssätt för att se hur Socialtjänsten ska kunna bistå familjer med ett

---

¹ Slutrapport sociala investeringsfonden: Hela Familjen Innerstaden 2016-10-05
10 | Arbetsmarknads- och socialförvaltningen | Slutrapport Sociala investeringsfonden – Hela Familjen

långvarigt försörjningsstödsbehov med det stöd som behövs för att de ska kunna närma sig arbetsmarknaden.

Nedan redovisas ett antal citat som kommer från socialsekreterarnas veckomöten:

”Genom att vi har fått ett mindre antal ärenden kan vi gå in i ärenden på ett annat sätt och se familjens hinder men förstås även resurser utifrån ett djupare perspektiv”

”Alla familjer kallas på besök och upplever att de blir lyssnade till vilket är en viktig aspekt för att kunna bygga tillit till socialtjänsten och en avgörande faktor i ett framtida samarbete.”

”Vårt sätt att jobba bidrar till att rätt person får rätt ersättning från rätt ställe då vi har möjlighet att utreda rätten till bistånd på ett utförligare sätt med fler besök och hembesök.”

”I vårt nuvarande sätt att arbeta uppmärksammar vi barnets situation på ett annat sätt. Vi har fått utökad kunskap om vad man kan vara observant på till exempel under ett hembesök. Ett enkelt exempel kan vara om barnen har leksaker hemma, då vi vet att leken har en stor betydelse för barnens utveckling. Vi har utvecklat vår dokumentation där just barnens situation har förstärkts. Vi kan också se att i många familjer finns det barn med allvarliga diagnoser eller hälsoproblem som tar lång tid att utreda. Barnens ohälsa utgör ett hinder för självförsörjning hos en del av familjer”

Slutligen anser socialsekreterarna som har arbetat i projektet att:

- Utredningarna har fått en högre kvalitet
- Att fler personer har fått genomförandeplan
- Att dokumentation har förbättrats, särskilt vad gäller barnens situation
- Att ett tätare samarbete har utvecklats med Arbetsförmedlingen, sjukvården mm.
- Att ett tätare samarbete har utvecklats med de familjer som ingått i projektet med en bredare förståelse för de förutsättningar som ligger till grund för långvarigt bidragsberoende.
- Att socialsekreterarna har fått ökad förståelse för kollegornas arbete inom Enhet Vuxen, Barn- och familj Myndighet och Barn- och familj Öppenvård.
- Att fler familjer blivit självförsörjande än vad som annars hade varit fallet.

Enhet Barn- och familj, Öppenvården

En eventuell kostnadsminskning inom Enhet Barn & familj, Öppenvården kan betraktas både vara av långsiktig och kortsiktig karaktär. Långsiktiga kostnadsminskningar är baserade på t.ex.:

- Ett förbättrat föräldraskap där föräldrarna har fått ett nätverk, stöd och tips från sitt deltagande i familjeklassen eller in en COPE-utbildning.

- Ökad tillit mellan föräldrarna och myndigheter som möjliggör t.ex. BUP-utredning som resulterar i att barn får det stöd de behöver.
- Förbättrad föräldraförmåga med stödjande och engagerade vuxna som kan stödja sitt barn med skolarbete, läxa och fritidsaktiviteter.
- En förbättrad kommunikation mellan separerade föräldrar som ger barnet ökad trygghet och lugn i skolan och hemmet.

För att beräkna de kortsiktiga kostnadsminskningarna har verksamheten tittat på skillnad mellan förväntad behandlingstid under normala omständigheter och behandlingstid under intensivt arbete samt antalet förhindrade placeringar. Besparingar redovisas i antal kronor men i själva verket får verksamheten tid över som sedan möjliggör att ett flertal familjer kan genomgå behandling inom Barn-och familj Öppenvård.

Kostnaden för en öppenvårdsinsats har beräknats från en timkostnad av 295 kronor/timme/behandlare. Kostnaden motsvarar en genomsnittlig månadslön plus sociala avgifter och relaterade overhead-kostnader (hyra, dator, telefon mm) omräknad till en timpenning.

Enhet Barn- och familj, Öppenvård har arbetat med 16 familjer med komplex problematik som har ingått i projektets spår 2. Samtliga familjer har avslutat sin behandling med en genomsnittlig behandlingstid på 10 månader. 56% av familjerna har uppnått 100% av samtliga mål i sin vårdplan och resterande delen har mellan 17% - 75% måluppfyllelse.

En genomsnittlig behandling inom projektet har tagit 10 månader med 7 månaders intensivt arbete, motsvarande 8 timmars behandling i månad och sedan en gradvis utglesning i behandlingsarbete utefter att familjerna blir mer och mer självständiga. Detta har skett under 3 månader och motsvarar 2 timmar i månaden.

$8 \text{ timmar/månad} \times 295 \text{ kronor/timme} \times 2 \text{ behandlare} = 4\,720 \text{ kronor/månad}$

$2 \text{ timmar/månad} \times 295 \text{ kronor/timme} \times 2 \text{ behandlare} = 1\,180 \text{ kronor/månad}$

Kostnad för en genomsnittlig behandling är således $4\,720 \text{ kronor} \times 7 \text{ månader} = 33\,040 \text{ kronor} + 1\,180 \text{ kronor} \times 3 \text{ månader} = 3\,540 \text{ kronor}$. Totalt 36 580 kronor.

Vanligtvis förväntas en behandling av en familj med en komplex problembild ta upp till 3 år med i snitt 4 timmars behandling i månaden.

$4 \text{ timmar/månad} \times 295 \text{ kronor/timme} \times 2 \text{ behandlare} = 2\,360 \text{ kronor/månad}$
 $2\,360 \times 36 \text{ månader} = 84\,960 \text{ kronor}$.

Genomsnittlig kostnadsbesparing/familj = $84\,960 - 36\,580 = 48\,380 \text{ kronor}$

Total kostnadsbesparing för 16 familjer x 48 380 kronor = 774 080 kronor.

I dessa familjer finns sammanlagt 29 barn. Behandlarna dokumenterar att minst 10 identifierade barn, eventuellt fler, hade löpt en hög risk för placering om inte familjerna genomgått intensiv behandling.

Genomsnittlig dygnskostnad för en HVB-placering för 2017 var 3 500 kronor. Siffrorna från KOLL visar på att den genomsnittliga resurstiden för alla avslutade institutionsplaceringar 2016-2018 ligger på 120 dagar. Om alla dessa barn hade varit placerade under minst 120 dagar hade kostnaden varit **3 500 x 10 barn x 120 dagar = 4 200 000 kronor/år.**

Sammanfattning av långsiktiga kostnadsbesparingar inom projekt Hela Familjen

I skriften *Med många bäckar att stämma i – hur ska vi prioritera och hur beräknar vi kostnaden?*² har forskarna beräknat att ett barn med utåtagerande beteende på klinisk nivå kostar en kommun i snitt 100 000 kronor årligen. I en omfattande långtidsstudie³ där en årskull av över 1000 nyzeeländska ungdomar följts upp under 25 år påvisas ett samband mellan utåtagerande beteende vid 7, 8 & 9 års ålder och ett brett spektrum av senare negativa utfall, data som stämmer överens med *Communities That Care (CTC)* kartläggning av risker och utfall. Studien visar att barn med utåtagerande beteende löper en betydligt högre risk (mellan 2-10 gånger större än barn som inte har ett utåtagerande beteende) att hamnar i kriminalitet, alkoholberoende, narkomani, psykisk sjukdom, tonårsgraviditet, arbetslöshet och bidragsberoende.

I tidigare studier visar nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog⁴ en beräkning av samhällskostnaderna för olika former av utanförskap.

Arbetslöshet beräknas kosta samhället 100 000 kronor/arbetslös person årligen, något som stämmer i linje med besparingarna som uppnåddes inom Enhet ekonomiskt bistånd.

Psykisk sjukdom beräknas kosta samhället 350 000 kronor/person med psykisk sjukdom årligen.

Alkohol- och drogmissbruk beräknas kosta samhället 620 000 kronor/missbrukande person årligen.

Med 55 barn som ingick i det ursprungliga projektet där många av familjerna kännetecknades av riskfaktorer såsom en historia av problembeteenden, bristande uppfostringsstrategier, konflikter inom familjen och föräldrar med tillåtande attityder till problembeteende, så löper dessa barn en förhöjd risk av

---

² Feldman I, Wellander L, Sampaio F, Wells M & Sarkadi A: **Med många bäckar att stämma i – hur ska vi prioritera och hur beräknar vi kostnaden?** Skandia: idéer för livet, 2014

³ Fergusson DM, Horwood LJ, Ridder EM: **Show me the child at seven: The consequence of conduct problems in childhood for psychosocial functioning in adulthood.** Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines 2005.

⁴ Nilsson I, Wadeskog A: **Det är bättre att stanna i bäcken än i ån** (Rapport) Skandia: idéer för livet, 2008

negativt utfall med därtill associerade kostnader framöver. För varje ökad skyddsfaktor som projektet kan tillföra barnen och deras familjer minskar risken för ett negativt utfall och därmed även för tillhörande potentiella kostnader.

Utifrån detta resonemang redovisas resultaten från skolan och fritid som mer långsiktiga kostnadsbesparingar utan exakta siffror.

Specialpedagog, Grundskoleförvaltning

Grundskolans resultat ska ses utifrån vinster med deltagande i Familjeklassen och utifrån specialpedagogens upplevelser av vilka förändringar som skett under projektens gång. Detta ska ses i kontexten att tidigt skolmisslyckande och bristande anknytning till skolan är betydande riskfaktorer till alkohol- och drogmissbruk, ungdomsbrottslighet, sexuellt riskbeteende, underprestation i skolan, våld, depression och ångest. En lyckad eller förbättrad skolgång kan både leda till en minskad risk för ovanstående problembeteende och bättre möjligheter för ingång till arbetsmarknaden framöver.

Vinster med Familjeklass

En av de viktigaste fördelarna är som tidigare nämnts är att kunna möta föräldrar i ett tidigt skede kring en problematik. Flertalet familjer som deltagit på Familjeklassen har förvisso gått med på sitt deltagande utifrån att barnen har haft några svårigheter i skolan men tidigt ser man kopplingen mellan skolsituationen och situationer som även uppstår i hemmet. I flertalet fall har dessa föräldrar känt en maktlöshet över dessa situationer och under tiden i Familjeklassen identifierar personalen snabbt icke fungerande föräldrastrategier såväl som dysfunktionella relationer. Att då en specialpedagog kan fokusera på sitt arbete med barnens skolutveckling och kartläggning av hinder i kunskapsinhämtning möjliggör för socionomen att kunna arbeta med övriga frågor kring icke fungerande relationer, samarbetssvårigheter, beteenden och inte minst föräldrarnas tankar och känslor. Genom Familjeklassen får socionomen möjlighet att med enkelhet motivera föräldrarna att söka vidare hjälp hos socialtjänst eller vidare förebyggande stöd hos en rådgivare. Vidare har det här arbetssättet lett till att föräldrar med tiden blivit vidare motiverade till att söka sig till olika föräldrastödsgrupper där de kan få hjälp i att resonera kring de situationer som de anser vara av besvär för dem i relationen till barnen.

Av projektets ursprungliga 55 barn har 13 stycken deltagit i Familjeklassen.

Utifrån specialpedagogens upplevelser har projektet gett följande positiva effekter:

- Förstärkt nätverk mellan föräldrarna i liknande situationer via deltagande i Familjeklassen.
- Idéer och tips för föräldrarna för att bättre kunna stödja sina barn i deras skolgång.

- En bättre bild för föräldrarna av skolan och vad den kan ge deras barn. En del av föräldrarna har själva upplevt en negativ skolgång. Detta har underlättat ett fortsatt samarbete.
- Förbättrat samarbete mellan separerade föräldrar där det tidigare funnits ansträngd kommunikation.
- Nya ingångar för skolan och för socialtjänsten där relationer med familjerna tidigare varit ansträngda.
- Hembesök och skolbesök har erbjudits för att samtala om barnets skolsituation.
- Medverkande i övergången mellan skolstadier eller i övergången till gymnasiet för att kunna skapa bästa möjliga förutsättningar för barnet.
- Helhetsbilden av familjens situation och det fördjupade samarbetet med socialtjänsten har lett till möjligheter att undersöka alternativa former av skolgång bättre anpassade till elevens behov.
- Förbättrad hemmiljö. Samarbete mellan skolan och socialtjänstens öppenvård har haft positiva resultat i familjer som tidigare saknat en tillfredställande miljö för barnen. Barnets hemmiljö har förbättrats, föräldrarnas föräldraskap har förbättrats och barnet har kunnat träna sina sociala färdigheter i Familjeklassen. Barnen omfattas av ett skyddsnet som sträcker sig från hemmet in i skolan och vidare ut i fritidsaktiviteter.
- Barn som ingått i Familjeklassen har utvecklats positivt vilket också har gett resultat i klassrummet.
- Hjälpt till vissa familjer vid skolstarten med starttider, scheman, kontakt med läraren mm. Allt för att skolstarten ska bli så bra som möjligt.
- Hjälpt att ordna skolmaterial till sommarlov och ferier för att möjliggöra ett bättre skolresultat.
- En tryggare situation för barnen i klassrummet. Den ökande kunskapen om barnet och barnets situation kan förmedlas vidare till lärarna vilket ger en tryggare situation för barnet i klassrummet där läraren har en bättre förståelse av barnens situation.
- Bättre närvaro i skolan. Den dagliga kontakten med barnen i skolan och uppföljning av närvaron har med vissa barn lett till att de kommer till skolan betydligt oftare än tidigare var fallet.
- Några av barnen har haft elevassistenter och klarar sig bra med den hjälpen. Ibland backar assistenterna för att sedan mobiliseras igen. När det går sämre för eleverna har specialpedagogen kunnat se till att det ordnar upp sig kring barnet.
- Vissa familjer har barn som det har fungerat bra för från början med god närvaro. Där behöver inte mycket göras, utan det handlar om att se till att det goda arbetet fortsätter.

Exempel från verksamheten

Familj A.

Föräldrarna har deltagit i familjebehandling. Efter att denna är avslutad fortsätter stödet i skolan. Mamman kommer till Familjeklassen med sina två barn. Hon vill få tips och idéer

av personalen samt skapar kontakt med andra föräldrar i liknande situation. Barnen utvecklas positivt. Mamman vill lära sig svenska och integreras i det svenska samhället. Hennes mål är att få ett arbete. Vid ett tillfälle besöktes Familjeklassen av en rektor som behövde en person med hennes utbildning och hon erbjöds praktikplats på heltid och möjlighet att få timanställning. Mamman har påbörjat sin praktik och överlämnat sin Familjeklassplats till pappan.

Familj B

Mamman och pappan är skilda. Relationen mellan föräldrarna är mycket ansträngd. Pappan vill inte samarbeta med vare sig mamman, skolan eller socialtjänsten. Skolpersonal inom projektet tar kontakt med pappan och inleder ett samarbete vilket leder till att pappan samtalar med socialtjänsten och godkänner att en BUP-utredning genomförs, vilket möjliggör att barnets behov blir kartlagda och barnet kan få det stödet som den behöver. Både föräldrarna är numera positiva till att barnet går i familjeklass två dagar i veckan.

Familj C

Eleven kommer ofta försent till skolan. Skolmaterialet är oftast inte med. Barnet har inte ätit frukost och den dagliga skötseln av barnet är inte alls tillfredställande. Familjen får ett erbjudande av att delta i Familjeklass. Mamman kommer inte som hon ska men pappan övertar hennes plats. Socialtjänsten inleder ett samarbete med familjen och det påbörjas ett tätt samarbete mellan skola, socialtjänst och fritidsassistent och ett skydds nät byggs från alla håll. Barnet hade mycket svårt att fungera socialt i Familjeklass från början men efter en kort tid märktes en stor positiv förändring.

Familj D

Mamman har valt att medverka i Familjeklass men har varit närvarande för få gånger. Barnet kopplas till social färdighetsträning och det går bättre för barnet i klassen. Barnet visar en bättre förmåga att lyssna på andra och prestera bättre. Barnets sociala färdigheter har blivit mycket bättre vilket märks tydligt i interaktion med vuxna och andra barn. Barnet har blivit lugnare och tryggare.

Fritidsledaren, Avdelning för Områdesutveckling

Bland de skyddsfaktorer som minskar risker för ett negativt utfall kopplat till fritid är:

- att barnet får tillfälle att delta i prosociala sammanhang
- att barnet får bekräftelse för prosocialt beteende
- att barnet kan träna sin sociala kompetens

Av de 55 barn som ingick i det ursprungliga projektet har totalt 24 stycken fått insatsen fritidssysselsättning och social färdighetsträning. Detta har inneburit att aktivera barnet i regelbunden sysselsättning, regelbundna möten, studiebesök mm där samtliga områden används som arena för social färdighetsträning. De aktiviteter som erbjudits inkluderar:

- Fotboll
- Dans
- Klättring
- Simning
- Boxning
- Matlagning
- Parkour
- TV-spel
- Innebandy
- Gym
- Ridning
- Musiklektioner
- Teater
- Allmänna aktiviteter på fritidsgården

I samband med att barnet blir mer självgående har fritidsledaren kunnat dra sig tillbaka. Vid projektets slut deltog 14 barn fortfarande i regelbundna fritidsaktiviteter.

Utifrån den feedback som fritidsledaren har fått från och av observationer av barnen har social färdighetsträning lett till att barnen upplever att deras självkänsla och självförtroende har vuxit. Barnen ger uttryck för att de känner sig tryggare, inte lika missförstådda, mer omtyckta av andra och lugnare. Detta har visat sig i att barnen har varit gladare, mer artiga och hjälpsamma, väntar på sin tur, avbryter inte andra och vågar ta nya steg. Praktiska resultat av social färdighetsträning är att barnen lärt sig att prata i telefonen med skolan, fritids, söka upp och ordna egna fritidsaktiviteter, åka kollektivt, passa tider och agera rätt i nya situationer.

Analys, erfarenheter och lärdomar att ta med i framtida arbeten / samarbeten

Hela Familjen i sitt ursprung har haft två syften. Att hjälpa familjer som hamnat i långvarigt biståndsberoende att förflytta sig närmare arbetsmarknaden och att skapa bättre förutsättningar för barnen som ingår i dessa familjer genom utredning, behandling om sådan behövs och genom samarbete med skolan och fritiden. För att kunna nå ett resultat har projektet arbetat med färre ärenden per handläggare och ett tätt samarbete både mellan och över verksamhetsområdena.

Färre ärenden och ett fördjupat fokus på vuxna med långvarigt försörjningsstöd ger resultat

Arbets sättet inom Enhet ekonomiskt bistånd med färre ärenden per handläggare har resulterat i att 41 hushåll inte längre söker försörjningsstöd. Vissa av dessa har blivit självförsörjande genom arbete/studier, andra har fått sin försörjning via andra myndigheter. Vissa har valt att inte längre ansöka om försörjningsstöd utan att meddela orsak. Då projektet saknat en kontrollgrupp kan slutsatsen inte med säkerhet dras att metoden har varit mer eller mindre effektivt än ordinarie arbets sätt. Dock kan det konstateras att många av familjerna i projektet har haft en tung problembild och det tidigare sättet att arbeta har inte förflyttat dem mycket närmare arbetsmarknaden. I Hela Familjer Innerstadens⁵ slutrapport framgick det att ca en familj per år ur en kontrollgrupp blev självförsörjande jämfört med ca 15 hushåll i Hela familjen. Utifrån socialsekreterarnas kännedom om de deltagande familjerna finns det anledning att anta att resultatet i Hela Familjen Öster är likvärdigt.

Sättet att arbeta med färre ärenden och ett fördjupat fokus på hela familjerna har gett bra resultat i Hela Familjer Innerstaden och i Hela Familjen Öster. I en ansökan till Europeiska Socialfonden valde Malmö stad med Stadsområde Öster som projektägare att söka medel för att arbeta på ett likadant sätt över hela Malmö. Ansökan beviljades och projektet startade sin planeringsfas i oktober 2016. I sin delrapport har projektet visat ett övertygande positivt resultat med att 60 av de 107 som har avslutat sitt försörjningsstöd numera är helt självförsörjande genom arbete. 328 personer har gjort en förflyttning närmare arbetsmarknaden. 60 självförsörjande hushåll under 2017 innebär en besparing på 540 000 kronor i månaden och om resultaten håller i sig under 2018 förblir besparingen betydligt större.

Strukturerat samarbete i komplexa ärenden kan leda till snabbare resultat och bättre förutsättningar för barn framöver

Hela Familjen 2.0 fortsatte med ett framgångsrikt sätt att arbeta med vuxna med långvarigt försörjningsstöd. Ansökningsramarna för den Europeiska Socialfondens utlysning gav inga möjligheter att fortsätta arbetet med familjen som helhet och med fokus på barnen.

Att få ut föräldrarna i egen försörjning utgör en viktig skyddsfaktor, men om problemfaktorerna kvarstår i familjen, på skolan och i barnens beteende så riskerar självförsörjningen blir kortvariga och insatsens karaktär förblir endast brandsläckning och inte förebyggande.

Ett antal familjer som är aktuella hos Socialtjänsten kännetecknas av en tung problematik och kan vara aktuella på flera delar av Socialtjänsten samtidigt. Dessa familjer har befunnit sig i projektets spår 2 och här har samverkan varit en nyckelfaktor.

Familjerna har upplevt att de blir bemötta som en helhet och inte i bitar med okunskap och ointresse verksamhetsområden emellan. Med ökad kunskap inom Socialtjänstområdena kan alla delar samarbeta utifrån en bättre förståelse för familjen som helhet och utifrån familjens svårigheter och resurser. Behandlarna har kunnat arbeta motiverande gällande arbete och bostad, socialsekreterarna inom ekonomiskt bistånd har kunnat uppmärksamma barnets behov i sina hembesök och kunnat dela med sig till sina kollegor inom utredning och öppenvård. Behandlarna upplever också att familjebehandlingen har gått snabbare då de inte behövt prioritera mellan föräldraförmåga eller återgång till arbete, eller mellan föräldraförmåga och fungerande skolgång då andra samarbetspartners inom projektet har arbetat med dessa mål samtidigt. Erfarenheten från projektet är att tät samverkan i komplexa ärenden leder till ett snabbare resultat med kostnadsminskningar och att ett flertal skyddsfaktorer byggs in i förebyggande syfte. Inom Socialtjänsten pågår ett arbete att identifiera och definiera komplexa ärenden och det är ett förslag utifrån projektets sätt att arbeta inom Spår 2 att ett multi-team med en s.k. Case-manager kan utgöra ett framgångsrikt sätt att arbeta med sådana ärenden.

Återbetalning

I uppföljningen av den ekonomiska kalkylen visar den sig att projektet Hela Familjen har realiserat kostnadsminskningar motsvarande 9 078 080 kronor. Projektet visar ett positivt resultat gällande försörjningsstöd, för öppenvården och i budgeten för Enhet Barn- och familj, Myndighet gällande förhindrade placeringar. Då projektet också ökat skyddsfaktorerna runt barnen finns även framtida förväntade besparingar som inte är medräknade i projektets slutresultat.

Alla dessa besparingar betecknas som kostnadsminskningar eftersom de inte ger faktiska pengar över i verksamheten. Eftersom Enhet ekonomiskt bistånd inte styr över sitt inflöde innebär det att en person som blir självförsörjande kan ersättas av två till som behöver försörjningsstöd. De pengar som verksamheten tjänar in från de deltagarna i projektet som blivit självförsörjande betalas ut i andra änden till andra vuxna/familjer som kommit in och är i behov av försörjningsstöd. Det finns således ingen pott pengar över som verksamheten kan sätta mot framtida återbetalningar. Eventuella återbetalningar måste komma från verksamhetens nuvarande budget, vilket i sin förlängning skulle behöva innebära en personalminskning.

Inom Barn- och familj, Öppenvård innebär kostnadsminskningar inte så mycket besparingar i form av pengar, men mer i form av tid, som sedan blir över till förmån för andra klienter som behöver det.

Inom Barn- och familj, Myndighet innebär förhindrade placeringar en kostnad som verksamheten annars hade fått betala ut för varje aktuell placering. Att en placering förhindras innebär att verksamheten inte behöver bekosta det, men är inte samma sak som att pengarna kan sättas undan.

Bedömningen är att projektet har fört med sig kostnadsminskningar, lärdomar och reflektioner som är värdefulla i fortsatta samverkansprocesser och sociala investeringar bland annat avseende samverkan i komplexa ärenden. Detta har medfört minskade utgifter för staden på kort och lång sikt.

I stadskontorets förtydliganden kring riktlinjerna och rutiner för den sociala investeringsfonden (STK-2016-52) framkommer att kraven på den strikta återbetalningen har varit uppe för diskussion. Det framgår också att kravet på återbetalning kan upphävas efter särskild prövning.

Ett fortsatt krav på återbetalning skulle drabba Arbetsmarknads- och socialnämnden olyckligt, då nämnden redan går mot ett prognosticerat underskott 2018.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås Kommunstyrelsen göra en särskild prövning avseende att häva kravet på återbetalning.